

ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК ЯК ІНСТРУМЕНТ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ТА ФАРМАЦЕВТІВ

AESTHETIC TASTE AS A TOOL FOR PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE DOCTORS AND PHARMACISTS

У статті розглянуто сутність естетичного смаку майбутнього працівника медичної сфери. Встановлено, що формування естетичного смаку повинно займати одне з пріоритетних місць в системі фахової підготовки лікарів та фармацевтів.

Обґрунтовано, що естетичний смак не тільки формує моральний облік представників медичної галузі, але і створює ту необхідну морально-психологічну атмосферу, яка стимулює високоморальні вчинки, регулює поведінку співробітників, примушує діяти за законами краси.

Доведено, що основною метою формування естетичного смаку майбутніх лікарів та фармацевтів є узгодження їх поведінки з інтересами суспільства (моральними нормами), перетворення знань у переконання, формування позитивних моральних почуттів.

З'ясовано, що необхідність формування естетичного смаку студентів медичних ЗВО обумовлена рядом причин: по-перше тим, що людина від народження не має естетичного смаку, а лише може сформулювати його у процесі своєї життєдіяльності; по-друге, тим, що особистий досвід будь-якого студента відображає його індивідуальні інтереси.

Доведено, що „естетичний смак” як безпосереднє відображення естетичних особливостей фахової діяльності є органічним складником і одночасно показником фахової та загальної естетичної культури, важливим чинником її мотивації.

Таким чином, сутність естетичного смаку майбутнього лікаря та фармацевта полягає не тільки в здатності розуміти прекрасне в мистецтві та явищах навколишнього світу, а й в особливому ставленні до життя, емоційно-раціональному освоєнні дійсності, знаходженні прекрасного у фаховій діяльності й отриманні задоволення від неї.

Визначено й теоретично обґрунтовано критерії та показники сформованості естетичного смаку медичних працівників.

У статті проаналізовано функції естетичного смаку, та виділено функції естетичного смаку майбутніх лікарів та фармацевтів.

Важливими складовими формування компетентності лікарів та фармацевтів є індивідуальна, творча, соціальна, рефлексійна, мотиваційно-ціннісна, естетична спрямованість.

Ключові слова: естетичний смак, медична сфера, лікарі, фармацевти, заклад вищої освіти МОЗ України.

The article discusses the essence of the aesthetic taste of the future worker of the medical branch. It was established that the formation of aesthetic taste should occupy one of the priority places in the system of professional training of doctors and pharmacists.

It is substantiated that aesthetic taste not only forms the moral account of representatives of the medical branch, but also creates the necessary moral and psychological atmosphere that stimulates highly moral actions, regulates the behavior of employees and forces them to act according to the laws of beauty.

It has been proved that the main goal of forming the aesthetic taste of future doctors and pharmacists is to harmonize their behavior with the interests of society (moral norms), to transform knowledge into beliefs, and to form positive moral feelings.

It was found that the need to form the aesthetic taste of students of medical higher educational institutions is due to a number of reasons: firstly, the fact that a person does not have an aesthetic taste from birth, but can only form it in the course of his life; secondly, that the personal experience of any student reflects his individual interests.

It is proved that "aesthetic taste" as a direct reflection of aesthetic features of professional activity is an organic component and at the same time an indicator of professional and general aesthetic culture, an important factor of its motivation.

Thus, the essence of the aesthetic taste of the future doctor and pharmacist lies not only in the ability to understand the beauty of art and the phenomena of the surrounding world, but also in a special attitude to life, emotional and rational mastering of reality, finding the beauty in professional activity and getting pleasure from it.

The criteria and indicators of the formation of the aesthetic taste of medical workers are defined and theoretically substantiated.

The article analyzes the functions of aesthetic taste, and highlights the functions of aesthetic taste of future doctors and pharmacists. Individual, creative, social, reflective, motivational-value, aesthetic orientation are important components of the formation of competence of doctors and pharmacists.

Key words: aesthetic taste, medical field, doctors, pharmacists, institution of higher education of the Ministry of Health of Ukraine.

УДК 378.14

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.2.16>

Орел-Халік Ю.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
Запорізького державного
медичного університету

Формування естетичного смаку особистості було і залишається одним із центральних напрямів підготовки працівників різних професій. Разом з тим, у суспільстві є професії, для представників яких формування естетичного смаку має особливе значення. До їх числа належать і працівники медичної сфери, для яких моральні норми, переконання та сформований естетичний смак професійно значущі. Начасі по мірі гуманізації і демократизації суспільства роль естетичного смаку

в поведінці та діяльності представників цієї галузі неухильно зростає. Формування естетичного смаку майбутніх представників медичної галузі у процесі фахової підготовки – необхідна умова і засіб активізації морального фактору в діяльності органів охорони здоров'я.

Естетичний смак не тільки формує моральний облік представників медичної галузі, але і створює ту необхідну морально-психологічну атмосферу, яка стимулює високоморальні вчинки, регулює

поведінку співробітників, примушує діяти за законами краси [1]. Все це, а також ряд інших причин обумовлюють особливий інтерес до питань формування естетичного смаку майбутніх лікарів та провізорів, його змісту, організації, особливостей, що є невід'ємною частиною підготовки фахівців у закладах вищої освіти МОЗ України.

Мета статті – проаналізувати сучасний підхід до формування естетичного смаку майбутнього медичного працівника у процесі фахової підготовки.

Аналіз ґенези та сучасних підходів до розуміння сутності поняття „естетичний смак” дав змогу визначити *естетичний смак* як комплексну естетичну категорію, яка характеризується діалектичною єдністю емоційного й раціонального, індивідуального та суспільного і є інтегрованим компонентом естетичної свідомості особистості. Естетичний смак виявляється через естетичні почуття, судження та ідеали, що постійно формуються й розвиваються як у процесі набуття власного естетичного досвіду, так і під впливом зовнішніх чинників. Він безпосередньо виражає особливості фахової діяльності особистості та активно використовується нею в процесі здійснення цієї діяльності.

Основною метою формування естетичного смаку майбутніх лікарів та фармацевтів є узгодження їх поведінки з інтересами суспільства (моральними нормами), перетворення знань у переконання, формування позитивних моральних почуттів (совісті, честі, обов'язку, відповідальності, гідності тощо) і моральних якостей (чесності, доброти, дисциплінованості, надійності, сумлінності тощо), тобто досягнення зрілості естетичного смаку як стану, що оптимально відповідає потребам моралі та забезпечує свідоме виконання майбутніми фахівцями загальносуспільних та професійних обов'язків.

Необхідність формування естетичного смаку студентів медичних ЗВО обумовлена рядом причин: по-перше тим, що людина від народження не має естетичного смаку, а лише може сформувати його у процесі своєї життєдіяльності; по-друге, тим, що особистий досвід будь-якого студента відображає його індивідуальні інтереси. Усвідомлення загальних інтересів та цінностей, формування здібності орієнтувати свою поведінку на них – складний процес, який передбачає цілеспрямований вплив викладачів. По-третє, тим, що процес формування естетичного смаку не починається і не закінчується у період навчання у закладі вищої освіти.

Доведено, що „естетичний смак” як безпосереднє відображення естетичних особливостей фахової діяльності є органічним складником і одночасно показником фахової та загальної естетичної культури, важливим чинником її мотивації.

Він виражає й детермінує спосіб, яким особистість виконує свої професійні завдання, характеризує соціальну спрямованість і життєву позицію людини у фахових питаннях. Тому „естетичний смак медика” є сутнісною характеристикою професійної діяльності, яка спрямовує цю діяльність, спираючись на закони краси, впливає на характер її виконання, активно використовується в індивідуальній оцінці особистістю своєї фахової спрямованості крізь призму естетичних цінностей та сприяє саморозвитку фахівця безпосередньо в процесі здійснення ним професійних обов'язків.

Студенти приходять до закладів вищої освіти з багато в чому сформованими поглядами на життя, естетичними ідеалами, моральними нормами і цінностями, що визнані в суспільстві, тобто з певним рівнем зрілості естетичної культури. При цьому вона являє собою єдність визначених естетичних, етичних знань, моральних якостей, принципів та переконань, а також їх прояву в конкретних практичних діях, тобто включає культуру моральної поведінки. Естетичний смак визначається рівнем естетичної освіченості, ступенем розвиненості моральних якостей та почуттів, рівнем усвідомлення мотивів поведінки. Сформованість естетичного смаку виявляється через співвідношення вчинків студентів з відповідними естетичними, соціальними, професійними та моральними нормами. Тому навчання у ЗВО повинно сприяти входженню майбутніх лікарів та фармацевтів до соціального середовища, що обумовлено обраною професією, тобто самоідентифікацією як працівника МОЗ України.

Отже, перед викладачами закладів вищої освіти МОЗ України постають завдання забезпечення спадкоємності формування естетичного смаку, а також формування фахівців, які характеризуються високим ступенем розвиненості естетичних, інтелектуально-професійних, соціально-культурних та морально-вольових якостей особистості, що відображає рівень сформованості їх професійної та естетичної культури.

Таким чином, сутність естетичного смаку майбутнього лікаря та фармацевта полягає не тільки в здатності розуміти прекрасне в мистецтві та явищах навколишнього світу, а й в особливому ставленні до життя, емоційно-раціональному освоєнні дійсності, знаходженні прекрасного у фаховій діяльності й отриманні задоволення від неї. Нами виявлено структурні компоненти естетичного смаку майбутніх працівників медичної галузі – мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інтелектуальний, чуттєво-емоційний та досвідно-діяльнісний, що становлять його зміст та одночасно стали принципом виокремлення критеріїв сформованості естетичного смаку.

Визначено й теоретично обґрунтовано критерії та показники сформованості естетичного

смаку медичних працівників: *мотиваційно-ціннісний* (мотив на успіх у будь-якій діяльності; ціннісні орієнтації майбутнього лікаря та фармацевта; спрямованість на життєдіяльність з позиції краси); *когнітивно-інтелектуальний* (знання з основ естетики та мистецтв (тезаурус); інтелектуальні здібності майбутнього лікаря та фармацевта; толерантність естетичних суджень); *чуттєво-емоційний* (адекватність реакції на ситуацію; емоційно-естетична чуйність; емоційна стійкість); *досвідно-діяльнісний* (досвід спілкування з прекрасним; зовнішній вигляд лікаря та фармацевта з позиції краси; орієнтація на красу в різних видах діяльності; культура спілкування майбутніх лікарів та фармацевтів).

Естетичний смак, виступаючи важливим компонентом фахової діяльності медика, складається з розглянутих нами елементів і виконує ряд функцій (від лат. *functio* – здійснення, виконання), тобто сприяє розвитку, формуванню, впорядкуванню, осмисленню, становленню особистості.

Проаналізувавши функції естетичного смаку, які розглядають вчені різних галузей наукових знань (філософами, психологами, педагогами, деонтологами), ми виділили функції естетичного смаку майбутніх лікарів та фармацевтів.

– *Аксіологічна функція* сприяє розвитку моральних та пізнавальних цінностей, власної думки, створенню ідеалу у фаховій діяльності майбутнього лікаря та фармацевта.

– *Виховна функція* впливає на поведінкові установки майбутнього фахівця; сприяє самовихованню.

– *Орієнтаційна функція* спрямовує фахівця на отримання додаткової інформації, збагачення знань, формування власної думки, естетичне осмислення фахової діяльності, спрямовує цю діяльність з позиції законів краси.

– *Оцінювальна функція* дає змогу оцінювати фахівцю свої дії за законами краси, формує естетичне ставлення до обраного фаху.

– *Нормативна функція* виступає нормою у виконанні професійних обов'язків, впливає на характер їх виконання.

– *Управлінська функція* скеровує поведінку фахівця безпосередньо в процесі здійснення своїх обов'язків, сприяє саморозвитку.

– *Гедоністична функція* сприяє отриманню фахівцем насолоди від виконання своїх службових обов'язків завдяки сформованому естетичному смаку.

– *Корекційна функція* запобігає фаховій деформації лікарів та фармацевтів.

– *Рефлексійна функція* допомагає побачити світ очима іншого

Всі ці функції спрямовані на набуття досвіду, зміну обсягу знань, активізацію діяльності за обраним фахом. Вважаємо, що внаслідок складності

і важливості завдань, які вирішуються завдяки естетичному смаку, його формування повинно займати одне з пріоритетних місць у системі фахової підготовки майбутніх працівників медичної галузі.

Основним напрямом формування естетичного смаку у ході навчального процесу є гуманізація останнього, тобто формування у студентів ставлення до людини та її здоров'я, як найвищої цінності, а не як засобу досягнення особистих цілей. На різних етапах підготовки майбутніх працівників МОЗ можливе використання декількох методів естетичного впливу. Так, для студентів перших і других курсів найбільш ефективними є методи отримання знань з естетики та етики та оцінка отриманої інформації з позиції естетичних та моральних норм. Це означає, що при вивченні на першому курсі етики, естетики, логіки, історії України, української культури, іноземних мов, безпеки життєдіяльності, на другому курсі – філософії, соціології, загальної психології важливо не лише знайомити студентів із загальнолюдськими нормами і цінностями, але й використовувати метод їх естетичної оцінки, сприяти формуванню у свідомості майбутніх лікарів та фармацевтів адекватного відношення до цих цінностей. Для цього поряд з традиційними (включення відповідних проблем в лекції, обговорення їх на семінарських та практичних заняттях) використовуються і нетрадиційні (ділові та рольові ігри, соціальне моделювання, соціально-психологічні тренінги тощо) методи.

Приєднуючись до думки М. Колеснікова, О. Колеснікової, В. Лозового [2], В. Попкова [3] основ естетики та мистецтв, які визначили комплекс знань і вмінь, значущих для оволодіння студентами високим рівнем естетичної культури, також вважаємо, що майбутній лікар та фармацевт має:

– розуміти логіко-філософську структуру естетичного знання як дисциплін загальногуманітарного циклу та естетичне значення фахової діяльності;

– вміти пояснити феномен естетичних цінностей, їх роль у людській життєдіяльності;

– мати уявлення про способи оволодіння, зберігання та передачі естетичного досвіду й базисних цінностей;

– бути здатним у випадку професійної необхідності до компетентного діалогу з експертами [2, с. 3].

Оволодіння вказаними знаннями й уміннями є важливим, тому що воно формує „естетичну свідомість фахівця, розвиває його уявлення, фантазію, інші естетичні ознаки мислення, допомагає спілкуватися з людьми, естетично, добре поводитися тощо” [2, с. 11].

Особливого значення набуває естетичне виховання в позанавчальний час. Це передбачає здійснення таких заходів:

– організація зустрічей з досвідченими лікарями та фармацевтами, а також тематичних диспутів та обговорення відповідної публіцистики, книг, творів мистецтва, фільмів тощо;

– проведення днів кафедр із запрошенням студентів, що дозволяє не лише організувати їх спілкування з викладачами у неформальних умовах, але й розповісти про майбутню професію, професійну етику та норми професійних ділових відносин;

– включення до планів роботи студентських наукових гуртків загальноосвітніх і соціальних проблем, які сприяють формуванню і підвищенню рівня зрілості естетичної культури студентів.

Естетична культура будить і розвиває почуття прекрасного, збагачує особистість. Людина, чуйна до прекрасного, відчуває потребу будувати своє життя за законами краси. Естетичне виховання нерозривно пов'язане з моральним, патріотичним, розумовим, трудовим та фізичним. Любов до природи, літератури, театру, музики, поезії, живопису та інших видів мистецтва служить стимулом для всебічного розумового розвитку. Естетичний смак має величезне значення для формування моральності.

Отже, є підстави вважати, що представником нової генерації кадрів для медичної галузі України у повному розумінні можна назвати фахівця, який

досягнув високого рівня професійної діяльності, свідомо змінює й розвиває себе в ході виконання фахових обов'язків, вносить у професію свій індивідуальний творчий стиль, знайшов своє індивідуальне призначення, підвищує престижність своєї професії у суспільстві, діє за законами краси. Важливими складовими формування компетентності лікарів та фармацевтів є індивідуальна, творча, соціальна, рефлексійна, мотиваційно-ціннісна, естетична спрямованість. Індивідуалізація цього процесу передбачає високий рівень внутрішньої культури особистості, що неможливо без розвинутої естетичної культури, комплексним виразником особливостей якої є естетичний смак.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Калашник Н. Г. Формування естетичної свідомості як одна з передумов виховання майбутнього юриста. Проблеми гуманітаризації, гуманізації освіти та впровадження новітніх педагогічних технологій в навчальних закладах МВС України (22 листопада 2002 р.). – Запоріжжя, 2002. – С. 31-33.
2. Колесніков М. П. Естетика. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 208 с.
3. Эстетическая деятельность в социалистическом обществе : Отв. ред. Н. И. Киященко, Н. Л. Лейзеров. – М. : Искусство, 1986. – 287 с.